

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 11.

Onsdagen den 3 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Herr talmannen yttrade, att han enligt kammarens uppdrag avlätit till greve Gustaf Sparre på hans åttioårsdag ett hälsningstelegram på vilket till talmannen ingått följande, nu upplästa svar:

Djupt rörd över Edert å kammarens vägnar sända telegram ber jag Eder frambära mitt varma tack därför.

Gustaf Sparre.

Upplästes följande ingivna läkarintyg:

Ledamoten av riksdagens första kammare, kommendörkaptenen *Hans Ericson* är på grund av feber oförmögen närvara vid kammarens sammanträde.

Stockholm den $\frac{2}{6}$ 1914.

O. Hult,
Med. dr.

Friherre *Gyllenstierna* anmälde, att han inställt sig vid riksdagen.

Upplästes ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 53, med inbjudning till första kammaren att förena sig med andra kammaren i dess beslut om tillsättande av ett särskilt utskott, bestående av tjugu ledamöter, tio från vardera kammaren för behandling av

ej mindre nedannämnda inom andra kammaren väckta motioner, nämligen

nr 109, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker;

nr 110, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

Första kammarens protokoll vid senare Riksdagen 1914. Nr 11. 1

nr 111, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel;

nr 112, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 13 § i förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av maltdrycker;

nr 113, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1—3, 6, 10, 11, 13 och 14 §§ i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning av tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka;

nr 114, av herr *Staaff m. fl.*, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

nr 115, av herr *Erlansson*, med förslag till vissa bestämmelser att vid antagande av ny förordning om försäljning av rusdrycker införas i förordningen;

nr 116, av herr *Gustafsson* i Brånsta *m. fl.*, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om begränsning av alkoholhalten i de spritdrycker, som må i riket försäljas;

nr 118, av herr *Källman m. fl.*, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker;

nr 162, av herr *Eriksson* i Grängesberg *m. fl.*, med förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker jämte vissa därmed sammanhängande författningsändringar;

nr 163, av herr *Eriksson* i Grängesberg, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder från statens sida till understöd åt vissa arbetare, som till följd av antagande av ny förordning om försäljning av rusdrycker bliva arbetslösa;

nr 164, av herr *Eriksson* i Grängesberg, om ändring i gällande bestämmelser angående partihandel med brännvin;

nr 165, av herr *Jeansson* i Kalmar, med visst förslag i avseende å eventuellt införande av kommunal folkomröstning angående försäljning av rusdrycker;

än även de ytterligare framställningar, som kunde komma att i enskilda motioner eller eventuellt av Kungl. Maj:t göras i dessa ämnen eller andra i omedelbart samband därmed stående frågor.

Detta protokollsutdrag blev på begäran bordlagt.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition, nr 85, angående förslag till förordning om värnskatt m. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till valmän utsedda:

herr Barthelson	med 98 röster,
» Bäckström	» 98 » ,
» Cedercrantz	» 98 » ,
» Danström	» 98 » ,
» Ekelund	» 98 » ,
» af Ekenstam	» 98 » ,
» Eklund	» 98 » ;
» Ekman, Johan Emilson,	» 98 » ,
» Fahlén	» 98 » ,
» Gustafsson	» 98 » ,
» Hallin	» 98 » ,
» Hammarskjöld	» 98 » ,
» Hedenstierna	» 98 » ,
» Karlsson, K. G.,	» 98 » ,
» Kvarnzelius	» 98 » ,
» Neiglick	» 98 » ,
» Nilsson, Johan,	» 98 » ,
» Paulson	» 98 » ,
» Roos	» 98 » ,
friherre Silfverschiöld	» 98 » ,
herr von Stapelmohr	» 98 » ,
» Trygger	» 98 » ,
» Åström	» 98 » ,
» Österberg	» 98 » .

Företogs val av tio suppleanter för kammarens valmän för anställande av föreskrivna val av dels fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, dels och suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit till suppleanter för kammarens ifrågavarande valmän utsedda:

herr Rooth	med 88 röster,
» Carlsson, Johan,	» 88 » ,
» Forssman	» 88 » ,
» Boberg	» 88 » ,
» Ekman, C. G.,	» 88 » ,
» Jönsson	» 88 » ,
» Pers	» 88 » ,
» von Bahr	» 88 » ,
» Permansson	» 88 » ,
» Trana	» 88 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Ang. rese-
kostnadsersätt-
ning åt riks-
dagsman för
besök i hem-
orten under
pågående
riksdag.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets den 29 nästlidne maj och den 2 innevarande juni bordlagda memorial nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändring av § 12 riksdagsordningen.

Till grundlagsenlig behandling hade utskottet, med stöd av § 64 riksdagsordningen, i föreliggande memorial anmält följande vid 1912 års riksdag såsom vilande antagna förslag till ändring av § 12 riksdagsordningen.

Nuvarande lydelse:

§ 12.

Varje ledamot av första kammaren åtnjuter av statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arvode av ett tusen två hundra riksdaler för varje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot av kammaren eljest avgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid av dess sammanträde förflutit, eller riksdagen sammanträder i följd därav att Konungen, med upplösande av riksdag, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning i dagtraktamente tio riksdaler, vilket dock ej må överstiga sammanlagt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot av kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för varje dag han utebliver vara förlustig tio riksdaler av arvodet.

Vill ledamot av kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshavande.

Föreslagen lydelse:

§ 12.

Varje ledamot av första kammaren åtnjuter av statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arvode av ett tusen två hundra riksdaler för varje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot av kammaren eljest avgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid av dess sammanträde förflutit, eller riksdagen sammanträder i följd därav att Konungen, med upplösande av riksdagen, förordnat om nya val, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jämte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, vilket dock ej må överstiga sammanlagt ett tusen två hundra riksdaler.¶

Ledamot av kammaren, som under lagtima riksdag efter beviljad ledighet besöker hemorten, äge att av statsmedel undfå ersättning för därav föranledd resekostnad, dock högst för två resor fram och åter.

Den ledamot av kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för varje dag han utebliver vara förlustig tio riksdaler av arvodet.

Vill ledamot av kammaren befattningen sig avsäga, äger han det göra vid valtillfället eller sedermera, mellan riksdagar, hos Konungens befallningshavande.

Reservation hade avgivits av herr Kjellén, som anförde:

Enligt riksdagsordningens § 64 skall ett vilande grundlagsförslag företagas till avgörande vid »den lagtima riksdag, som, efter förrättade nya val i hela riket till andra kammaren, först sammanträder». På denna grund fann sig konstitutionsutskottet vid 1887 års senare riksmöte föranlåtet att för riksdagen anmäla ett sådant förslag, som också av riksdagen avgjordes. Detta skedde dock icke utan stark motsägelse såväl i utskottet som i riksdagen; och första kammaren fattade sin ståndpunkt vid det avgörande tillfälle med knappaste möjliga majoritet (57 röster mot 56, den 15 juni). Motståndet utgick från den uppfattningen, att »majriksdagen» icke var helt en lagtima, d. v. s. i laga tid sammanträdande riksdag, utan endast det »senare sammanträdet» av en sådan, såsom också riksdagsordningens § 5 (regeringsformens § 109) uttryckligen säger; vadan *alla* kriterier på den riksdag, som har att avgöra grundlagsfrågor, inträffade först på nästkommande ordinarie riksmöte.

Då jag finner denna uppfattning stå i bokstavlig överensstämmelse med gällande grundlag, som enligt egen uttrycklig bestämmelse (i R. F. § 83) icke kan autentiskt förklaras annorlunda än »på det sätt som vid ändringar iakttagas bör» och alltså icke genom prejudikat, så har jag inom utskottet yrkat, att detta ärende skulle anstå till den i både formellt och reellt avseende lagtima riksdag, som efter nya val till andra kammaren först sammanträder å den tid som enligt R. F. § 49 konstituerar egenskapen lagtima, nämligen den 15 januari; vilken är 1915 års riksdag.

Herr Kjellén: Då det synes lämpligt, att formfrågan om riksdagens befogenhet här kommer i åtanke före realfrågan, som föreligger, skall jag be att få yttra några få ord i anslutning till min reservation.

Det är icke min mening, herr talman, att resa någon ny strid i en tvistefråga, som av allmänheten själv tydligen betraktas såsom utdebatterad, och där för övrigt all utsikt att ändra en redan inslagen praxis måste anses utesluten. Man kan ock mycket väl förstå, om innevarande riksdag inför sina stora reala problem icke har mycket intresse till övers för rena författningsspörsmål, åtminstone icke för sådana, som kräva finare statsrättsliga instrument för att göras tillgängliga. Å andra sidan må man ju också förstå, om en riksdagsman, som å ämbetets vägnar företräder den statsrättsliga vetenskapen, icke vill genom tystnad i riksdagen göra sig solidarisk med en grundlagstolkning och författningspraxis, som strider emot den, som han måste förkunna från katedern. Representantskapet innebär ju icke i och för sig någon avsägelse av sakkunskapen. Jag har därför velat begagna detta tillfälle att bekänna min avvikande mening i den teoretiska frågan; och har jag menat det som en generell reservation mot den rena nyriksdagsteorien, så att jag icke skall behöva besvara protokollat med gensagor i andra konsekvenser därav, t. ex. nyval av justitieombudsman.

*Ang. rese-
kostnadsersätt-
ning åt riks-
dagsman för
besök i hem-
orten under
pågående
riksdag.
(Forts.)*

Ang. rese-
kostnadsersätt-
ning åt riks-
dagsman för
besök i hem-
orten under
pågående
riksdag.

(Forts.)

En och annan kan måhända finna detta tillfälle illa valt på den grund, att föreliggande fråga icke ligger i problemets centrum. Man kan nämligen påvisa, att avgjorda anhängare av den s. k. fortsättningsteorien — detta även av en *Rydings* vetenskapliga rang — förr ansett sig oförhindrade att vara med på en sådan väg, som konstitutionsutskottet här utan tvekan beträtt.

Läser man emellertid *Gunnar Wennerbergs* anförande den 15 juni 1887 i första kammaren, lär man knappt undgå att finna detta vara en svaghet, icke i teorien, utan i dessa bekännares konsekvens vid tillämpning av teorien.

Det är mig ingalunda obekant, att bland Wennerbergs motståndare vid tillfället befann sig även den man, som framför varje annan måste betecknas såsom vår riksdagsordnings fader, så att alltså konstitutionsutskottet här kan åberopa detta huvudvittne för sitt tillvägagående. Att jag icke ens kan finna detta vittnesbörd avgörande beror på två saker: *dels* att man har kunnat leda i bevis eller åtminstone till största sannolikhet, att *Louis de Geer* 1863 hade en annan uppfattning i denna sak än 1887 — vid vilket förhållande vitsord givetvis bör tillmätas den förra uppfattningen, som var samtidig och uttalades i sammanhang med framläggandet av riksdagsordningen — och *dels* att grundlagens bokstav har laga vitsord även emot grundlagsstiftarens egen uttalade mening, om denna stöder sig endast på analogier och annan sekunda bevisning. Så länge riksdagsordningens § 5 bokstavligen kallar det nya riksmötet för ett »senare sammanträde», som »bibehåller» egenskapen av lagtima och ej »vidare» får upplösas, så länge synes det mig icke möjligt att antaga den rena nyriksdagsteorien för den, som håller sig strikte till ordalydelsen vilken hållpunkt i regeringsformens § 84 kategoriskt uppställas såsom ensam avgörande vid grundlagstolkning.

Beträffande slutligen deras ståndpunkt, som väl anse fortsättningsteorien lagligen grundad, men finna den satt ur sadeln genom 1887 års praxis, så ställer regeringsformen däremot ett lika ofrånkomligt hinder i sin § 83, som kräver samma garanti för grundlags förklaring som för dess stiftande. Svenska grundlagen säger uttryckligen ifrån, att den icke får ändras genom prejudikat.

Herr talman, jag har intet yrkande, men jag vågar uttrycka en förhoppning. Det måste dock erkännas för ett allmänintresse av hög valör, att vår författningspraxis icke utvecklar sig i mer eller mindre öppen strid mot vad den statsrättsliga teorien efter objektiva regler för grundlagstolkning måste lära. Sådana divergenser skola ovillkorligen i längden ägna sig att förslappa själva laglydnaden, som är samhällets ryggmärg.

Men om det nu är svårt — vilket jag givetvis erkänner — att skruva praxis tillbaka in i lagbokstävernans gängor, borde vi icke söka återställa harmonien på den andra vägen, genom att i lagliga former anpassa bokstäverna efter praxis? Vore det förmätet att våga hoppas på gehör i riksdagen för ett förslag, som ginge ut på att ur grundlagen rensa bort de bokstäver, som nu stå i vägen för nyriksdagsteorien? Redan misstanken att grundlag icke strikte

åtlödes, synes vara nog att motivera en sådan reform, som givetvis icke skulle avse att fastslå den ena eller den andra teorien, utan endast röja fältet fritt för praxis att lösa frågan.

Jag har härmed velat skonsamt förbereda kammaren på antagandet av ett sådant förslag och vågar utbedja mig kammarens välvilliga uppmärksamhet för detsamma, när det i sinom tid kommer.

*Ang. rese-
kostnadsersätt-
ning åt riks-
dagsman för
besök i hem-
orten under
pågående
riksdag.*

(Forts.)

Herr vice talmannen: Liksom den föregående ärade talaren vill också jag vara mycket kortfattad och skall icke inlåta mig i några finare distinktioner angående frågan om ny riksdag eller fortsatt riksdag, vid vilken frågas behandling vid 1887 års sommarriksdag jag var med.

Men jag har fäst mig vid ett uttalande i den ärade talarens reservation, nämligen att den här riksdagen icke är fullständigt lagtima, ty den har icke sammanträtt å laga tid, vilket är den 15 januari; om den det hade gjort, hade den varit lagtima. — Genom en sådan teori skulle en efter upplösning sammanträdande riksdag få olika befogenhet i fråga om vilande grundlagsförslag, alltefter som den sammanträdde den 15 januari eller annan tid på året. Detta synes mig vara så stridande mot vad en sund praktisk uppfattning ger vid handen, att jag därför tror, att den av den ärade talaren lämnade tolkningen utav ordet »lagtima» icke är riktig.

Efter härmed slutad överläggning antogs det vilande förslaget till ändring av § 12 riksdagsordningen.

Herr *Steffen* väckte en motion nr 60, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning om möjligheterna och sättet för åstadkommande av större ändamålsenlighet och rättvisa uti beskattningen till stat och kommun samt större planmässighet i den offentliga inkomst-hushållningen över huvud.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Roman* fr. o. m. den 8 t. o. m. den 19 innevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet den under sammanträdet avlämnade nådiga propositionen.

Justerades protokollet för den 27 nästlidne månad ävensom tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
